

ביאורים לפרקי אבות

**ב שְׁמֵעוֹן הַצְּדִיק תִּיה מְשִׁירֵי כְּנֶסֶת הַגְּדוּלָּה, הוּא הִיָּה
אוֹמֵר עַל שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים הָעוֹלָם עוֹמֵד: עַל
הַתּוֹרָה, וְעַל הָעֲבוּדָה, וְעַל גְּמִילוּת הַסְּדִים:**

~ פירוש ר"ע מברטנורא ~

מְשִׁירֵי. מְשִׁירֵי. שְׁלָאֲחַר שְׁמָתוֹ בְּלֶן נִשְׁתַּיְרָה הַקְּבֵלָה בְּיָדוֹ. וְהוּא הִיָּה כְּהֵן גְּדוּל אַחַר עוֹרָא: הוּא הִיָּה אוֹמֵר. כְּלוֹמֵר כִּי הִיָּה מְרַגְּלָא בְּפוּמִיָּה תְּמִיד. וְכֵן כָּל רַבֵּי פְּלוּנֵי אוֹמֵר, הוּא הִיָּה אוֹמֵר, שְׁבַמְסַכְתָּא זו, פְּרוּשָׁן הִיָּה רִגִיל לוֹמֵר בֵּן תְּמִיד: הָעוֹלָם עוֹמֵד. לֹא נִבְרָא הָעוֹלָם אֶלָּא בְּשִׁבִיל שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים הַלְלוֹ: עַל הַתּוֹרָה. שְׁאֵלְמִלֵּי לֹא קִבְּלוּ (א) יִשְׂרָאֵל אֶת הַתּוֹרָה לֹא נִבְרָאוּ שְׁמִים וְאַרְצֵי, דְּכַתִּיב (יִרְמִיָּה א) אִם לֹא בְּרִיתִי יוֹמֵם וְלַיְלָה חֻקוֹת

שְׁמִים וְאַרְצֵי לֹא שְׁמָתִי (שְׁבַת פַּת). וְעַל הָעֲבוּדָה. עֲבוּדַת הַקְּרָבָנוֹת. שְׁכַף שְׁנִינּוּ בְּמַסְכַּת תַּעֲנִית (כז), שְׁאֵלְמִלֹּא מַעֲמָדוֹת לֹא נִתְקַיְמוּ שְׁמִים וְאַרְצֵי (ט). וּמְצִינּוּ שְׁבִשְׁבִיל הַקְּרָבָנוֹת שְׁהַקְּרִיב נַח נִשְׁבַּע (הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא) שְׁלֹא יָבִיא מִבּוֹל לְעוֹלָם. הַרִי שְׁהָעוֹלָם עוֹמֵד עַל הַקְּרָבָנוֹת: וְעַל גְּמִילוּת הַסְּדִים. דְּכַתִּיב (תְּהִלִּים ט) עוֹלָם חֶסֶד יִבְנֶה. וּגְמִילוּת הַסְּדִים, הוּא לְשִׁמּוֹחַ חֲתָנִים, וּלְנַחֵם אֲבָלִים, וּלְבַקֵּר חוֹלִים, וּלְקַבֵּר מַתִּים, וְכוּיָצֵא כְּזֶה:

~ עיקר תוספות יו"ט ~

(א) וְקָשִׁיא לִי, שִׂיאָם בֵּן אֵינָה אֲזַהֲרָה כְּלָל וְאֵינָה דוּמָה לְאֵינָה. וְלִי נִרְאָה דְּהֵינּוּ הַהֲגִיֹן וְלַמּוֹד הַתּוֹרָה, וְהֵינּוּ דְכַתִּיב אִם לֹא בְּרִיתִי יוֹמֵם וְלַיְלָה, כְּעַנְיָן שְׁנָאֲמַר וְהִגִּית בּוֹ יוֹמֵם וְלַיְלָה. וְעַיִן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב: עֵיקֶר

תּוֹרָה (ט). וּבְמַסְכַּת מְגִלָּה מְסִיָּם, שְׁנָאֲמַר אִם לֹא בְּרִיתִי וְגו' לֹא שְׁמָתִי. שְׁבַבְרִית בֵּין הַבְּתָרִים הַבְּטִיחַ הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא שְׁאֵפְלוּ יִשְׂרָאֵל חוּטְאִים יָקִים בְּרִיאַת הָעוֹלָם בְּזֻכּוֹת הַקְּרָבָנוֹת. וְעַיִן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

~ משיחת ש"פ נשא ה'תנש"א ~

„פרקי אבות הם חלק מתורה שבע"פ שלימודה צריך להיות בהבנה והשגה דוקא, ולכן אין להסתפק באמירת פרקי אבות, אלא צריכים ללמוד בעיון, כראוי בתורה שבע"פ. אלא שמכיון ש„איני מבקש . . אלא לפי כחן“, לא תובעים מכא"א שילמד בעיון את כל המשניות דכל פרק בכל שבת ושבת, מכיון שמסתמא ענין זה יקשה להביאו לידי פועל: אבל עכ"פ משנה אחת בכל פרק, יש ללמוד בעיון כדבעי, והיינו שנוסף לאמירת המשניות בנוסח דאדמו"ר הזקן המודפס בסידור (ששם לא נדפסו המפרשים), יחזיק לידו ג"כ ספר משניות עם מפרשי המשנה, עכ"פ ספרי המשניות עם עיקר תוספות יו"ט ופירושו רבי עובדי' מברטנורא (המפרשים היסודיים), וילמד מתוכם עכ"פ משנה אחת עם המפרשים (שהם התורה שבע"פ בתורה שבע"פ גופא).

והאמור שייך במיוחד לתלמידי התמימים, שזהו עיקר ענינם – לימוד התורה בפירושי, בהבנה והשגה, ואדרבה: הסדר אצלם הוא הפוך – בתחילה לימוד לעיונא, ואח"כ אמירה סתם.

(בלתי מוגה – דברי משיח ח"ד ע' 130)

רבי אומר . . .

ביאור תורת כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שי"ו

ב) על שלשה דברים העולם עומד

אם לדעתו של השלישי המכריעי. וזוהי ההוראה ב"על שלשה דברים העולם עומד" – יש לפעול אחדות בכל עניני העולם (ועל דרך זה ב"על שלשה דברים העולם קיים" שבסוף פרקנו).

ברם, גם בלעומת זה ישנה אחדות, "קשר רשעים", ככתובי, "לא תאמרון קשר לכל אשר יאמר העם הזה קשר". וכדי שהאחדות תהי' רצויה, אחדות דקדושה, היא צריכה לבוא על ידי תורה, עבודה וגמילות חסדים.¹

התנא מציין את מספר העמודים (אף שמינינא למה לי), שכן עצם הדגשת מספר זה מהווה הוראה ולימוד בעבודת האדם לקונו. דהנה המספר שלשה מורה על אחדות, שהרי כאשר ישנם שנים, שאין דעותיהם שוות, ישנו פירוד והתחלקות ביניהם, וכדי לפעול אחדות יש צורך ב"שלישי" המכריע ביניהם. וכפי שרואים במוחש, שכאשר ישנה מחלוקת בין שנים, הרי רק באמצעות "שלישי" יש סיכוי לפשרה, מכיון שאינם צריכים להסכים לדעתו של המנגד, כי

1) ראה לקו"ש חכ"א עמ' 111. וש"נ. 2) ישע"י ח, יב. וראה סנהדרין כו, סע"א. 3) משיחת ש"פ פינחס תשמ"ה – על פי רשימת השומעים בלבד.

על התורה ועל העבודה ועל גמילות חסדים

ויש לומר, שהרי המציאות היא שמן התורה יודעים על עבודה וגמילות חסדים, ועוד יש לומר, דהנה עיקר הפעולה בעולם לעשות לו יתברך דירה בתחתונים היא על ידי התורה. שכן, תורה ענינה המשכה מלמעלה למטה דוקא, אשר עם היותה ארוכה מארץ מדה ורחבה מני ים¹, עד בלי גבול, להיותה חכמתו ורצונו של הקב"ה – היא מתלבשת בשכלו המוגבל של האדם, ועד שמתלבשת בעניני העולם (פסקי דינים לגבי הנהגה בעולם), שעל ידי זה משתנה העולם בהתאם לתורה². ולכן, כשמדובר בשלשה דברים שעליהם העולם עומד – מקדים התנא עמוד התורה³.

ידועי ששלשה עמודים אלו הם כנגד שלשת האבות: אברהם – גמילות חסדים⁴, הכנסת אורחים: יצחק – שהי' עולה תמימה⁵, ענינו עבודה, תפלה כנגד קרבנות תקנום⁶; ויעקב – ענינו תורה, כמו שנאמר⁷, "ויקם עדות ביעקב ותורה שם בישראל". ונשאלת השאלה: לפי זה הי' צריך להיות הסדר הפוך – גמילות חסדים (אברהם), עבודה (יצחק), תורה (יעקב). ומה גם שכן הוא גם סדר עבודת היום: גמילות חסדים (נתינת צדקה לפני התפלה⁸), עבודה (עבודת התפלה), תורה (לימוד התורה, מבית הכנסת לבית המדרש⁹).

1) ראה לקו"ש טטות פג, ד. 2) ראה ארוחת צדיקים שער יז. 3) ב"ר פס"ד, ג. 4) ברכות כו, א"ב. 5) תהלים עח, ה. 6) ראה ב"ב יו"ד, א: ר"א יהיב פרוטה לעני והדר מצלי. 7) כמארז"ל (ברכות ה, ב) תפלתו סמוכה למטתו. וראה לקו"ש ברכה צו, ב. 8) איוב יא: ט. 9) כמארז"ל (ירושלמי כתובות פ"א ה"ב) עה"פ לא-ל גומר עלי. 10) ספה"ש תשי"ג ח"ב עמ' 653.

